

Forslag til målstruktur for samfunnsoppdraget på bærekraftig fôr – vedlegg til innspillsmøter

Bakgrunn

Høsten 2023 arrangerer Forskningsrådet seks innspillsmøter om det kommende samfunnsoppdraget på bærekraftig fôr. På møtene ønsker vi innspill på utfordringer med dagens situasjon, forslag til løsninger og innspill på mål og da gjerne på forslagene som ligger i notatet nedenfor.

Se [oversikt over alle innspillsmøter med informasjon om hva vi ønsker innspill på](#)

Se [informasjon samfunnsoppdraget og organiseringen av det](#)

Utkast til målstruktur for samfunnsoppdraget på bærekraftig fôr

Innledning

Samfunnsoppdraget om bærekraftig fôr har et overordnet mål om at "Alt fôr til oppdrettsfisk og husdyr skal komme fra bærekraftige kilder og bidra til å redusere klimagassutslippene i matsystemene".

Det arbeides med en målstruktur der hovedmål, premisser og tiltak er under utvikling. Dette notat bygger i hovedtrekk på innspill fra en oppnevnt ekspertgruppe knyttet til oppdragets forberedende fase. Notatet legges fram som foreløpig skisse. Måldiskusjonen er i prosess og vi ønsker innspill. Det er en ambisjon om at målene må være operasjonaliserbare og relevante for politiske prioriteringer og tiltak, og tallene gir grunnlag for mulige ambisjoner for arbeidet.

Målbildet er utformet uavhengig av fremtidig fôrvolum. Gitt dagens betydelige avhengighet av import, virker det lite realistisk at norsk produksjon vil kunne erstatte hele behovet. Følgelig vil et sentralt spørsmål være balansen mellom fortsatt import og ny norsk produksjon.

Målbildet vektlegger også tidsmessige aspekter, det vil si hvilke mål som kan få effekt på relativt kort sikt og hva som krever mer langsiktig politikk og oppbygging av infrastruktur, kunnskap og kompetanse.

Økonomi er en hovedutfordring for mange initiativ knyttet til nye norske fôringredienser, selv om industrialisering og skalering forventes å redusere kostnadene over tid. Det er sannsynlig at både fortsatt import (men dreiet mot økt bærekraft) og ny norsk produksjon kan kreve en kombinasjon av ressurs- og teknologirelaterte og markedsutviklende strategier. Kunnskapsutvikling, forskning og industrialisering vil være et avgjørende element for utvikling av samfunnsoppdraget.

Det er avgjørende at man enes om klare kriterier for hva som kvalifiserer til klassifiseringen "bærekraftige fôringredienser", og som legges til grunn for både norsk produksjon og import. Det vurderes at klimaavtrykk, effekt på naturmangfold og andre miljømessige kriterier, samt elementer av sosial bærekraft bør inngå i et system som kvalifiserer nye fôringredienser for offentlig støtte og markedsintervensjon, se premissrelaterte delmål nedenfor. Mattrygghet, dyrehelse og dyrevelferd forutsettes ivaretatt av eksisterende og fremtidig regelverk.

Forslag til hovedmål:

1) Klimakutt

Samfunnsoppdraget skal bidra til en reduksjon i det globale klimaavtrykket knyttet til volumene av fôrråvarer som i dag benyttes til fôr i norsk havbruk og jordbruk. Det vurderes å foreslå et mål om en reduksjon i det globale klimaavtrykket på 55 % fra 2020 til 2030, og med 95 % innen 2050, som er på linje med overordnede nasjonale klimamål.

Målet skal oppnås ved årlige reduksjoner etter en innfasingsplan basert på en nærmere analyse av potensialet. Skjerpede krav til importerte fôrråvarer kan gi resultater på kort sikt, mens man over tid vil kunne fase inn norske alternativer med dokumentert bærekraft. Reduksjonsmålene målt i prosent skal være uavhengig av fremtidig volum i havbruks- og landbruksproduksjon. Det understrekes at oppnåelse av klimamålene skal ikke ha negative konsekvenser for biomangfold eller andre viktige bærekraftsparametre knyttet til produksjon av fôrråvarer.

2) Økt forsyningsikkerhet

Samfunnsoppdraget skal sikre økt sosial bærekraft i norsk matproduksjon ved bl.a. å benytte fôringredienser som styrker norsk forsyningsikkerhet fra nasjonale og globale verdikjeder, samtidig som disse har lavest mulig fotavtrykk på miljø og naturmangfold.

Målet skal oppnås gjennom et bredt engasjement av det norske samfunnet i utviklingen av sunn, bærekraftig og prisgunstig mat. Det vil være viktig å etablere økt nasjonal produksjon av fôrråvarer, men også utvikle internasjonale leverandørkjeder og handelsrelasjoner som synliggjør norske krav til bærekraftig fôr.

Proteinproduksjon i jordbruket økes gjennom bedret grovfôr og beite, samt dyrking av mer protein pr daa uten uheldig effekt på biodiversitet eller jordhelse.

3) Bygge norsk fôringrediensindustri

Akselerere veksten i norsk produksjon av bærekraftige fôringredienser basert på norske komparative fortrinn. Mål for produksjonsvekst skal settes langs en tidsakse. Vekstmålet skal vurderes nærmere i lys av realistisk potensial innenfor ulike produksjonskjeder fram mot 2034 og 2050.

Målet skal oppnås gjennom en opptrappingsplan for norsk fôringrediensindustri og tiltak som skal utløse en kombinasjon av privat og offentlig kapital. Det vurderes at dette vil lede til betydelig brutto årlig verdiskapning knyttet til ny ingrediensproduksjon innen områdene restråstoff, nye marine råvarer og mikrobiell produksjon. Utviklingen av bærekraftig fôr skal bygge på sirkulær økonomi.

Det vurderes å foreslå et mål om å øke andelen norskproduserte fôringredienser i blå sektor fra 8 % til anslagsvis 25 %. I grønn sektor foreslås det at målene for norske ingredienser til kraftfôr økes fra 55 % i kraftfor (gjennomsnitt siste 10 år) til anslagsvis 70 % innen 2034. Av total fôrtilgang i grønn sektor er rundt 85 prosent norskprodusert.

Forslag til premissrelaterte delmål

De tre hovedmålene, delmål og tiltaksområder vil forutsette en kvalifiseringsordning for bærekraftig fôr. Det vurderes å foreslå to premissrelaterte delmål som vil tjene som grunnlag for politiske prioriteringer og stimulerings tiltak og slik sett være premisser for alle foreslåtte tiltaksområder, se eksempelliste nedenfor.

Etablere kvalifiseringsordning for bærekraftige fôringredienser (både norsk produksjon og import)

Begrunnelse: Både de foreslåtte målene og operasjonalisering av disse, forutsetter at det finnes et system med klare kriterier som vurderer og kvalifiserer fremtidige fôrråvarers bærekraft. Systemet er tenkt å avgjøre hvorvidt en ny, norskprodusert fôrråvare kan få utviklings- og/eller oppskalingsstøtte og også avgjøre om importerte fôringredienser kan klassifiseres som bærekraftige knyttet til for eksempel innblandingsskrav, skatteinsentiver eller andre offentlige stimulerings tiltak. Arbeidet bør forankres i pågående arbeid i EU, OECD, FAO og internasjonale fôrorganisasjoner (e.g. IFFO).

Det vurderes å foreslå at det i 2024 etableres en gruppe som skal utrede kvalifiseringsordningen og at det innen 2026 utvikles systemer som kan gjennomføre livssyklus-baserte analyser for alle fôrråvarer. Dette arbeidet vil konkretisere målkonflikter og synliggjøre politiske dilemmaer. Det kan også avdekkes områder der norske vurderinger og interesser er forskjellig fra eksisterende internasjonale sertifiseringsordninger.

Etablere et kunnskapsbasert og politisk forankret verdihierarki for anvendelse av norske bio- og arealbaserte ressurser

Begrunnelse: Samfunnsoppdraget innebærer mulig bruk av norske bio- og arealbaserte ressurser. Dette vil reise spørsmålet om hvordan vi skal prioritere bruk av norske bioressurser til ulike formål, som for eksempel mat, fôr, materialer, energi, infrastruktur og urbanisering, og som samtidig ivaretar og sikrer naturmangfold, klimahensyn og økosystemtjenester.

Det bør sette i gang en samfunnsmessig dialogprosess for å få fram bredden i synspunktene rundt bruk av bio- og arealbaserte ressurser. Dette inkluderer også samspillet mellom blå og grønn sektor, og gjennomgående avveininger mellom forbruk og vern av ressurser.

Mulige tiltakspunkter for vurdering

Ressurs- og teknologirelaterte tiltaksområder

- Ny marin dyrkning – produksjon av lavtrofiske ressurser (blåskjell, tunikater, tare)
- Ny marin villfangst – utnytte nye marine ressurser (plankton, krill, mesopelagisk fisk)
- Oppsirkulering av restråstoff til ingrediensproduksjon
- Økt prioritering av plantebasert proteinproduksjon i norsk jordbruk
- Gjøre Norge ledende innen mikrobiell produksjon av fôringredienser
- Utvikle verdensledende løsninger innen energieffektiv avvanning av bioråstoff
- Økt konkurransekraft gjennom å utvikle og utnytte industrielle symbioser
- Utvikle funksjonelle fôr og fôringredienser som bidrar til økt bærekraft i havbruk og jordbruk
- Økt kapitaltilgang – statlig investering i norsk fôringrediensindustri
- Driftsstøtte – offentlig subsidieordning for nye bærekraftige fôringredienser

Markedsutviklende tiltaksområder

- Markedsutvikling – etablere innblandingsskrav for mer bærekraftig fôr
- Gulrot – etablere "utviklingskonsesjoner" knyttet til bruk av bærekraftig fôr
- Pisk – etablere et system som "straffer" fortsatt bruk av ikke-bærekraftig fôr